

Opis źródła:

Górnoślązak. Pismo codzienne, poświęcone sprawom ludu polskiego na Śląsku - był to górnośląski dziennik wydawany w języku polskim w Katowicach w latach 1902 - 1933. Założony został w Poznaniu w 1901 roku z inicjatywy Wojciecha Korfantego. Dziennik zawierał treści nie tylko informacyjno-polityczne, ale także społeczno-kulturalne. Zamieszczane w nim były również powieści w odcinkach. Niżej prezentowany tekst źródłowy jest fragmentem jednego z artykułów, w którym zrelacjonowano przebieg zamachu na arcyksięcia Franciszka Ferdynanda w Sarajewie.

Miejsce i data wydania:

Katowice 1 lipca 1914, nr 146

Miejsce przechowywania oryginału źródła:

Biblioteka Śląska w Katowicach. Wersja zdigitalizowana dostępna online:

<https://sbc.org.pl/Content/162414/PDF/iv4417-1914-146-0001.pdf>

Tekst źródła (fragment):

Zamordowanie austriackiego następcy tronu i jego żony w Sarajewie

Okropne czyny potępienia godne.

Pierwszy zamach - bombą

W niedzielę, 28 czerwca r.b. o godzinie 11 przed południem przyjechał arcyksiążę Franciszek Ferdynand ze żoną automobilem z obozu wojskowego do stolicy Bośni Sarajewa, ażeby odwiedzić miasto, a na zaproszenie przedewszystkiem ratusz. Ze szkoły dla dziewcząt odjeżdżał arcyksiążę ze żoną ku ratuszowi, gdy drukarz Cabrynović rzucił bombę do automobilu. Arcyksiążę zrzucił ją na ulicę, zanim wybuchnąć zdołała. Na ulicy wybuchła pod automobilem następnym, w którym siedzieli adiutanci hrabia Boss-Waldeck, braon Rommerskirch i podpułkownik Marizzi wraz z damą dworu hrabiną Lanus. Marizzi odniósł rany na szyi. Arcyksiążę zatrzymał własny automobil, kazał odwieźć Marizziego do lazaretu, poczem pojechał na ratusz.

[...]

Gdy automobil mijał narożnik ulicy Rudolfa, strzelił gimnazyasta (czy student?) Princip dwa razy do automobilu i trafił żonę arcyksięcia w prawy bok, wskutek czego spadła bezprzytomna na kolana męża, a arcyksięcia w prawą stronę szyi i przebił najgłówniejszą żyłę, wskutek czego arcyksiążę również utracił przytomność. Automobil jak najszybciej pojechał do konaku (pałacu

rządowego). Arcyksiążę i żona jego słabe już tylko znaki życia dawali. Lekarze przybyli, ale już niczego wskórać nie mogli. [...]

Słowniczek pojęć

Gavrilo Princip - bośniacki nacjonalista, członek organizacji Młoda Bośnia, sprawca zamachu w Sarajewie. Więcej: https://pl.wikipedia.org/wiki/Gavrilo_Princip

arcyksiążę Franciszek Ferdynand - arcyksiążę habsburski, bratanek cesarza Franciszka Józefa I, następca tronu Austro-Węgier, generalny inspektor sił zbrojnych monarchii austrowęgierskiej. Więcej: https://pl.wikipedia.org/wiki/Franciszek_Ferdynand_Habsburg

Austro-Węgry - państwo związkowe w Europie Środkowej, istniejące w latach 1867 - 1918, z monarchią jako systemem władzy. Więcej: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Austro-W%C4%99gry>

Nedeljko Čabrinović - członek grupy Czarna Ręka, uczestnik zamachu na arcyksięcia Franciszka Ferdynanda w Sarajewie. Więcej: https://pl.wikipedia.org/wiki/Nedeljko_%C4%8Cabrinovi%C4%87

Pytania do źródła

Pytania do uczniów szkoły podstawowej

1. Jak, w świetle tekstu źródłowego, przebiegł zamach na arcyksięcia Franciszka Ferdynanda? Streść jego przebieg wskazując najważniejsze momenty.
2. Jakie były przyczyny zamachu w Sarajewie? Dlaczego Gavrilo Princip zamordował austriackiego następcę tronu?
3. Jaką rolę zamach w Sarajewie odegrał w wybuchu I wojny światowej? Jakie były inne przyczyny wybuchu światowego konfliktu zbrojnego?
4. Jakie bloki państw walczyły w trakcie I wojny światowej? Kto zwyciężył i jakie były konsekwencje konfliktu?

Wskazówki:

Należy pamiętać, że zamach na arcyksięcia Franciszka Ferdynanda był zaledwie pretekstem do wybuchu ogólnoświatowego konfliktu. Sytuacja międzynarodowa była nadzwyczaj napięta, zaś nastroje społeczne, w dużej mierze wykazujące charakter nacjonalistyczny, nie uspokajały sytuacji. I wojna światowa była pierwszym tego typu konfliktem zbrojnym w historii świata, gdzie nowoczesna technologia wojskowa zderzyła się z jeszcze XIX-wieczną taktyką i

strategią prowadzenia wojen, w związku z czym bitwy były szybkie i krwawe, zaś linie frontu przesuwały się powoli, bowiem polegano na strategii systemu okopów, aby utrzymać teren.

Zamach był także spowodowany nastrojami nacjonalistycznymi na Bałkanach i tzw. Kociołem Bałkańskim, gdzie Serbowie, Chorwaci i Bośniacy walczyli nie tylko o niepodległość z Austro-Węgrami, ale również między sobą o terytoria.

I wojna światowa pochłonęła mnóstwo ofiar, jednak nie rozwiązała wszystkich konfliktów, co zaś doprowadziło do wybuchu II wojny światowej niedługo później.

Najważniejsze cezury:

28 czerwca 1914 - zamach w Sarajewie

28 lipca 1914 - wypowiedzenie wojny Serbii przez Austro-Węgry

1 sierpnia 1914 - Rzesza Niemiecka wypowiedziała wojnę Rosji

3 sierpnia 1914 - Rzesza Niemiecka wypowiedziała wojnę Francji

4 sierpnia 1914 - Wielka Brytania wypowiedziała wojnę Rzeszy Niemieckiej

5 sierpnia 1914 - wypowiedzenie wojny Rosji przez Austro-Węgry

10 sierpnia 1914 - wypowiedzenie wojny Austro-Węgom przez Francję

12 sierpnia 1914 - wypowiedzenie wojny Austro-Węgom przez Wielką Brytanię

Literatura pomocnicza

Chwalba A., *Samobójstwo Europy. Wielka Wojna 1914-1918*, Warszawa 2014

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Monika Poszalska